

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत, प्रदेश वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूहका अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका पदको
खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रमलाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छः

प्रथम चरण — लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्कः २००

द्वितीय चरण — अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्कः ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

पत्र	विषय	खण्ड	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	अङ्क भार	समय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन तथा सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	(क) प्रशासन र व्यवस्थापन	छोटो छोटो उत्तर	१०	१० प्रश्न x ५ अङ्क = ५० अङ्क	१:३० घण्टा	५०	४०
		(ख) सेवा, समूह सम्बन्धी सामान्य विषय	लामो उत्तर	५	५ प्रश्न x १० अङ्क = ५० अङ्क	१:३० घण्टा	५०	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय		विश्लेषणात्मक समीक्षा	४	४ प्रश्न x १५ अङ्क = ६० अङ्क	३ घण्टा	१००	४०
			विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर	२	२ प्रश्न x २० अङ्क = ४० अङ्क			

द्रष्टव्य :

- यस पाठ्यक्रम अनुसार दुई पत्रको लिखित परीक्षा लिइनेछ ।
- माथि उल्लिखित सेवा अन्तर्गतका सबै समूह/ उपसमूहहरूको पाठ्यक्रमको प्रथमपत्र खण्ड (क) को विषयवस्तु एउटै हुनेछ, तर प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीयपत्र सेवा, समूह सम्बन्धी पाठ्यक्रम समूह अनुरूप फरक फरक हुनेछ ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लिखित परीक्षा सेवागत रूपमा अर्थात् एउटा सेवा अन्तर्गतका समूह/ उपसमूहका लागि संयुक्त रूपमा एउटै प्रश्नपत्रबाट एकैदिन वा छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट छुट्टाछुट्टै दिन पनि हुन सक्ने छ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) को परीक्षा समूह/ उपसमूह अनुसार एकैदिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ । यसैगरी द्वितीय पत्रको परीक्षा पनि समूह/ उपसमूह अनुसार एकै दिन वा अलग अलग दिन छुट्टाछुट्टै प्रश्नपत्रबाट हुनेछ ।
- प्रथमपत्र खण्ड (क) को लागि एउटा मात्र उत्तरपुस्तिका हुनेछ भने प्रथमपत्र खण्ड (ख) र द्वितीय पत्रका प्रत्येक प्रश्नका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
- यथासम्भव प्रश्नहरू नेपालको सन्दर्भमा सोधिने छन् ।
- समस्या समाधानको उत्तर आवश्यकता अनुसार निम्नानुसार चार भागमा विभाजन गरी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।
(क) पहिलो भागमा समस्याको पहिचान ।
(ख) दोस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि मौजुदा सरकारी नीति र कार्यक्रम ।
(ग) तेस्रो भागमा समस्या समाधानको लागि सुझाव ।
(घ) चौथो भागमा सुझाव कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने ठोस तरिका ।
- यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू यो पाठ्यक्रम स्वीकृत हुँदा कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनुपर्नेछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम स्वीकृत मिति:- २०८०/१२/२०

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत, प्रदेश वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूहका अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका पदको
खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथमपत्र : खण्ड (क) : प्रशासन र व्यवस्थापन

अङ्क - ५०

१. राज्य र सरकार
 - १.१. संघीय शासन प्रणाली
 - १.२. व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध
 - १.३. सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
 - १.४. नेपालको संबैधानिक विकास र नेपालको संविधान
 - १.५. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र र अन्तरसम्बन्ध
२. सार्वजनिक प्रशासन
 - २.१. सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा
 - २.२. कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
 - २.३. आर्थिक प्रशासन— बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
३. व्यवस्थापन
 - ३.१. व्यवस्थापनको अवधारणा
 - ३.२. व्यवस्थापनमा नेतृत्व, संगठन, उत्प्रेरणा, नियन्त्रण र समन्वयको महत्व
 - ३.३. व्यवस्थापन सूचना प्रणाली
४. विकासका आयामहरू
 - ४.१. विकास प्रशासनको अवधारणा
 - ४.२. विकासमा जनसहभागिता
 - ४.३. आवधिक योजना: लुम्बिनी प्रदेश र नेपाल
 - ४.४. दिगो विकास
 - ४.५. विकेन्द्रीकरण
 - ४.६. गरीबी निवारण
 - ४.७. सुशासन
 - ४.८. विकासमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका
 - ४.९. जनसंख्या र बसाँईसराई
५. लोकतन्त्र र मानव अधिकार
 - ५.१. लोकतन्त्र र समावेशीकरण
 - ५.२. कानुनी राज्य
 - ५.३. मानव अधिकार
 - ५.४. लैंगिक सवाल (Gender Issues)
 - ५.५. आरक्षण र सकारात्मक विभेद
 - ५.६. प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व
६. नेपाली समाज र यसको बनोट
 - ६.१. नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरूको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन
 - ६.२. आदिवासी, जनजाति, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरूको वर्तमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरू, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरू

.....

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत, प्रदेश वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूहका अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका पदको
खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथमपत्र : खण्ड (ख) : सेवा समूह सम्बन्धी सामान्य विषय

अङ्क - ५०

१. नीति, रणनीति र योजना

- १.१. लुम्बिनी प्रदेश र नेपालको चालु आवधिक योजना
- १.२. कबुलियती वन नीति, २०५९
- १.३. राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
- १.४. राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
- १.५. जडिबुटी एवम् गैरकाष्ठ वन पैदावार विकास नीति, २०६१
- १.६. राष्ट्रिय वृहत जलाधार व्यवस्थापन रणनीति, २०८०
- १.७. राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६
- १.८. राष्ट्रिय वन नीति, २०७५
- १.९. वन अतिक्रमण, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन रणनीति, २०६८
- १.१०. संरक्षित क्षेत्र भित्र भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण एवम् सञ्चालन सम्बन्धी कार्यनीति, २०६५
- १.११. वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा अनुसन्धान कार्यनीति, २०६०
- १.१२. चुरे-तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरु योजना, २०७४
- १.१३. National Agroforestry policy, 2019
- १.१४. Nature Conservation National Strategic Framework for Sustainable Development, 2016
- १.१५. Forestry Sector Strategy (2016-2025)
- १.१६. Agriculture Development Strategy, 2014
- १.१७. National Biodiversity Strategy and Action Plan (2014-2020)
- १.१८. Monitoring and Evaluation Strategy
- १.१९. National Adaptation Plan (NAP) 2021-2050
- १.२०. REED Strategy, 2018

२. ऐन र नियमावली

- २.१. निजामती सेवा ऐन, २०४९ र निजामती सेवा नियमावली, २०५०
- २.२. प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८०
- २.३. प्रदेश निजामती सेवा नियमावली, २०८०
- २.४. वन ऐन, २०७६ र वन नियमावली, २०७९
- २.५. प्रदेश वन ऐन, २०७८ र प्रदेश वन नियमावली, २०७९
- २.६. प्रदेश सुशासन ऐन, २०७६ र प्रदेश सुशासन नियमावली, २०७७
- २.७. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
- २.८. नेपाल वन सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति) नियमहरू, २०५१
- २.९. नेपाल प्रकृति संरक्षण कोष ऐन, २०३९ तथा नेपाल प्रकृति संरक्षण कोष नियमावली, २०४१
- २.१०. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण नियमावली, २०३०
- २.११. संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३
- २.१२. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२
- २.१३. संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५६
- २.१४. वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत, प्रदेश वन सेवा जनरल फरेष्ट्रि समूहका अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका पदको
खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.१५. प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ तथा प्रदेश वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
 - २.१६. हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३६
 - २.१७. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३०
 - २.१८. खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०४४
 - २.१९. बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०५३
 - २.२०. वन्यजन्तु आरक्ष नियमावली, २०३४
 - २.२१. खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२
 - २.२२. जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
 - २.२३. भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९
 - २.२४. संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतीको अन्तराष्ट्रीय ब्यापार नियन्त्रण ऐन, २०७३ तथा संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतीको अन्तराष्ट्रीय ब्यापार नियन्त्रण ऐन, २०७६
 - २.२५. मुलुकी फौजदारी संहिता, २०७४, मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ र मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४(अदालती बन्दोवस्त र दण्ड सजाय)
 - २.२६. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
 - २.२७. वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण आदेश, २०८०
३. निर्देशिका, मापदण्ड र अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी सम्झौता
- ३.१. वन पैदावार विक्री वितरण निर्देशिका, २०७३
 - ३.२. वन क्षेत्रको लागि वातावरणीय निर्देशिका, २०५३
 - ३.३. वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण निर्देशिका, २०७८
 - ३.४. खोटो संकलन(कार्यविधि) निर्देशिका, २०६४
 - ३.५. वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत वितरण निर्देशिका, २०८०
 - ३.६. वन सम्बर्धन प्रणालीमा आधारित वन व्यवस्थापन मापदण्ड, २०७९
 - ३.७. व्यवसायिक रूपमा वन्यजन्तुको पालन, प्रजन तथा उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड, २०८०
 - ३.८. सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मार्गदर्शन
 - ३.९. Convention on International Trades in Endangered Species (CITES) of Wild Fauna and Flora
 - ३.१०. Convention on Biological Diversity (CBD)
 - ३.११. International Tropical Timber Agreement (ITTA), 1983 and International Tropical Timber Organization (ITTO)
 - ३.१२. Global Environmental Facility (GEF)
 - ३.१३. World Summits on Sustainable Development

1. Forest Resource Management

- 1.1 Concept and significance of forests in terms of environment and economy
- 1.2 Types of forest and species composition
- 1.3 Principles of Forest Management
- 1.4 Historical perspectives of Forest Management in Nepal
- 1.5 Characteristics of Multipurpose plant species
- 1.6 Principles of Multiple Use Forest Management
- 1.7 Various tools and techniques used in Managing Forest Resources in Nepal
- 1.8 Forest regeneration, plant propagation, growth and yield modeling, silvicultural systems, thinning, pruning, shrub land improvement
- 1.9 Silvicultural practices and yield regulation for different types of forests of Nepal
- 1.10 Major International Organizations involved in the Forest Resources Management in Nepal
- 1.11 Forest management practices and emerging problems, particularly in the Terai and Upland areas of Nepal and the role of Division Forest Offices to mitigate such problems.
- 1.12 Silviculture of high value major forest trees, shrubs and herbs species of Nepal
- 1.13 Silvicultural systems being applied in the Plantation Forests of Nepal under parastatal control and the government managed forests
- 1.14 Similarities and basic differences between Community Forestry and Leasehold Forestry (below poverty line) in terms of objectives, group composition, scope of works, incentives, duration of operational plan and their renewal process.
- 1.15 Emerging Community Forestry issues
- 1.16 Present Concept, Approaches, Criteria and Indicators for Sustainable Management of Forest Resources
- 1.17 Forest certification – importance, approaches and procedures in Nepal and developed countries
- 1.18 Management of forest fire, tree and forest health and application of integrated insect/pest management strategies in forestry
- 1.19 Collaborative Forest Management concepts in the management of Forest resources of Terai and Inner Terai regions of Nepal and the roles of Division Forest Offices
- 1.20 Recent involvement of Non-governmental Organizations (NGOs), Community Based Organizations (CBOs) and Private Sector in managing the Forest Resources of Nepal and their possible areas of involvement in future

2. Forest Resource Survey, Inventory and Research

- 2.1 Principles and Practices of Forest Resource Survey, Inventory and Mapping
- 2.2 Principle and practices of experimental design
- 2.3 Sampling techniques for forest inventory
- 2.4 Application of experimental design in forestry research and development
- 2.5 Importance of Forest Genetics and Tree Improvement in natural resource management
- 2.6 Research, extension and development linkages in forestry

प्रदेश लोक सेवा आयोग, लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश निजामती सेवा अन्तर्गत प्रदेश वन सेवा जनरल फरेष्टी समूहका अधिकृत स्तर नवौं तह वा सो सरहका
पदको खुला र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 2.7 Measuring trees and forest in the natural stand and plantations
 - 2.8 Quantitative Resource Assessment / Inventory techniques of NTFPs on forest lands
 - 2.9 Principles and Practices of Remote Sensing (RS), GIS and Space Technology and its application in the overall planning and Development of forestry sector
 - 2.10 Land use/land cover change detection using RS and GIS technology
 - 2.11 Integration of RS and GIS technology in forestry
 - 2.12 Role of the forest officials in utilizing Research and Survey results in the overall planning, programming and implementation of the programs
- 3. Agroforestry**
- 3.1 Theories and principles of Agroforestry
 - 3.2 Agroforestry system practiced in Nepal and its sustainability
 - 3.3 Criteria for selection of Agroforestry species at different ecological zones of Nepal.
 - 3.4 Characteristics of Multipurpose Tree Species
- 4. Forestry extension and Human Resource Development**
- 4.1 Concept of Forestry extension
 - 4.2 Needs for extension in Forestry Development
 - 4.3 Role of media and ICT in Forestry extension for different target groups
 - 4.4 Concept, scope and need of Human Resource Development in Forestry
 - 4.5 Human Resources Development Plan in forestry sector
- 5. Non-timber Forest Products (NTFPs) and its relation to livelihood**
- 5.1 NTFPs as defined by different Organizations
 - 5.2 NTFPs as one of the strategic sectors for poverty reduction in Nepal
 - 5.3 Opportunities and challenges in the promotion of NTFPs in Nepal
 - 5.4 Recent tools and techniques in domestication and commercialization of high value NTFPs in different countries including Nepal
 - 5.5 Role of Division Forest Offices in Planning and strategy development for conservation, management, enterprise development and marketing of high value NTFPs
 - 5.6 Concepts of organic farming and certification process of NTFPs products.
- 6. Forest economics**
- 6.1 Contribution of Forests to GDP in terms of cash and environmental services
 - 6.2 Role of the Division Forest Offices in maximizing the revenue of the district
 - 6.3 A vision plan of Division Forest Offices to balance the Demand and Supply situation of Forest Products in the district.
 - 6.4 Potential Forest Based Industries at different physiographic regions of Nepal for economic gains.
 - 6.5 Role and Responsibilities of Forest based Parastatal Organizations like Rosin and Turpentine Company, *Nepal Ban Nigam Limited* and Forest Products Development Board in utilizing the forest products
 - 6.6 Role & Importance of Private Sector Involvement in forestry sector

7. Forest and biodiversity conservation

- 7.1 Biodiversity as defined by Convention on Biodiversity (1992).
- 7.2 Social, ecological and economic values of Biodiversity
- 7.3 Major Biological Diversity of Nepal and their threats for conservation
- 7.4 Forestry personnel and People interface in conserving the biodiversity outside the Protected Areas
- 7.5 Role of Divisional Forest Officers and Armed Forest Guards in controlling illegal poaching of wildlife in the districts
- 7.6 The role of corridors and connectivity in wildlife conservation
- 7.7 Biodiversity registration and patent rights- Principles and scope for practice outside the protected areas.
- 7.8 Role of Central and Provincial Forestry sector Ministries, Department, Directorates, Division Forest Offices, Community Based Organizations (CBOs), Community Forest Users Groups (CFUGs) and Buffer Zone Councils (BZCs) in conserving the biodiversity of the country
- 7.9 Role of National parks and Wildlife Reserve Offices and Nepal Army in protecting the Protected Area System of Nepal and the effectiveness of their involvement

8. Soil Conservation and Watershed Management outside the protected areas

- 8.1 Concept of land degradation and its consequences on productivity and infrastructure
- 8.2 Basic concepts of hydrological cycle and its relationships to watershed management.
- 8.3 Ecology and Economics of biological and engineering measures of soil conservation
- 8.4 Sustainable Soil Management practices in Nepal
- 8.5 Present trials of water harvesting in the *Chure* and its scope of replications in terms of economics
- 8.6 Importance and relationship of watershed management to water harvesting development activities such as irrigation, hydropower and drinking water supply scheme.

9. Cross cutting areas in Natural Resource Management

- 9.1 Contribution of Protected Area System of Nepal in promoting Eco-tourism and reducing poverty.
- 9.2 Concept, approaches and planning cycle in the Forestry Sector
- 9.3 Bottom-up planning process
- 9.4 Logical Framework in Project Designing
- 9.5 Gender and Social equity issues in Forest Resource Management
- 9.6 Good Governance in Natural Resource Management
- 9.7 Importance of Management Information System in forestry sector development & planning and implementation
- 9.8 History, importance & implication of foreign aid in Forest Resource Management in Nepal
- 9.9 Climate change, its adaptation and mitigation in global and national context.